

Structuri sintactico-pragmatice apozitive.

Reevaluarea teoriei lingvistice și aplicații.

Lector dr. Monica Timofte

§1 *Structurile lingvistice* identificate în *teoria limbii* prin termenul *apozitie* vizează un tipar general de întrebuintare a oricărei limbi istorice, a cărei descriere și interpretare sintactică au reprezentat obiectul cercetării în repetate rânduri în lingvistica universală¹ și în cea românească². La noi, discuțiile de lungă durată în legătura cu apozitia s-au intensificat în special în ultimele decenii, când interpretările acestui fenomen sintactic, în multiplele lui aspecte, sînt marcate de o accentuată eterogenitate. Înființarea-teoretizării *apozitiei* coincide (la fel ca în lingvistica universală) cu preocupări din *perspectivă funcțională* asupra fenomenului în cauză, iar abia mai târziu specialiștii au în vedere și *perspectiva raportală*. Considerînd că în demersul interpretativ prioritar sînt raporturile asupra funcțiilor, *evaluarea funcționalității* apozitiei o vom face în strînsă legătură cu *evaluarea tipului de raport* dintre *antecedent* și *unitatea apozală*.

Polemica privitoare la **tip ul** și la **nat ura raportului dintre unitățile coreferențiale (antecedent - apozitie)** este prefigurată de timpuriu în gramatica românească, prin Cipariu, *Sintetica*, care înscrie apozitia {*apositiv*} la subordonarea atributivă, dar în același timp o diferențiază de atribut pe baza caracterului ei *explicativ*: "Apositul [...] se numește substantivul *cu sau fără dependență* (uneori și un adjectiv), carele se adaugă ca *explicațiune* la alt substantiv" (p. 26, s. n., M, T.), "[...] atributul e *distinctiv*, iar apositul *explicativ* [...]" (p. 27, s. n., M. T.)

În *perioada modernă a gramaticii clasice românești*, opinarea divergentă privitoare la tipul raportului dintre antecedent și apozitie se manifestă, în esență, prin patru direcții de interpretare:

- ❖ identificarea - de cele mai multe ori ezitantă - a raportului dintre unitățile coreferențiale, pe rînd, cu cîte unul dintre raporturile sintactice teoretizate în mod

¹ În lingvistica universală, preocupările penru interpretarea acestui fenomen sintactic se manifestă și în gramaticile limbilor clasice, și în cele raționale, și în gramaticile limbilor moderne de circulație. Pentru bibliografie, vezi Hodiș, *Apoziția*, p. 7-8.

² Apoziția este prezentă în descrierea sistemului funcțional al limbii române deopotrivă în perioada veche a gramaticii clasice (vezi N. G. Măcărescu, *Gramatică română, pentru classile primărie*, edițiunea a sesc -spre - decea, Iași, 1870, p. 69, [= Măcărescu, *Gramatică*]; Cipariu, *Sini.*, p. 26/271sq.; Șt. Neagoe, *Gramatica limbii române pentru clasele secundare, Partea a II-a*, *Sintaxa*, ediția a VIH-a, Bîrladu, 1886, p. 100, [= Neagoe, *Sintaxa*]) și în cea modernă (începînd cu Tiktin, *Gram.*).

distinct în diferite etape ale cercetării: sau cu raportul de subordonare³, sau cu cel de coordonare⁴, sau cu cel de inerentă⁵, sau cu raportul de incidență⁶;

❖ individualizarea prin negație a raportului dintre antecedent și unitatea apozată:

raport negramatical, de reluar⁷/nonraport⁸

teoretizarea unui *raport sintactic distinct* de toate celelalte, numit *raport apozitiv* și pentru care se propun ulterior mai multe sintagme terminologice

(*raport de referință⁹*, *raport de echivalență¹⁰*);

❖ descrierea raportului dintre unitățile coreferențiale ca *subtip distinct* (alături de coordonare) *al unui raport sintactic integrator*, numit „relație sintactică de nondependență¹¹”, „relație de adordonare”¹². În legătură cu direcțiile de interpretare amintite mai sus, credem că există mai multe dezavantaje, pe care le vom aminti succint în cele ce urmează.

❖ Identificarea raportului apozitiv cu oricare dintre raporturile sintactice habituale (subordonare, coordonare, incidență) este contradictorie, așa cum arătăm mai jos:

- unitățile apozate nu pot fi subordonate deoarece nu sînt însoțite de mărcile specifice subordonării (chiar în situațiile în care apar, acestea sînt atipice); dezavantajele nedistingerii între aceste două raporturi (subordonare - de apozitie) sînt semnalate teoretic și practic deopotrivă de cei care aderă la acest punct de vedere, și de specialiștii care oferă soluții alternative (vezi și Hodiș, *Apoziția, pas s im*);

³M. Avram, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție*, în SG, I, 1956, p. 150, [~ Avram, *Despre*].

⁴I. Coteanu, în *legătură cu*, p. 32; C. Săteanu, *Coordonarea explicativă*, în LL, XI, 1966, p. 375-385, [=Săteanu, *Coordonarea*]; D. D. Drașoveanu, *Observații asupra cuvintelor relaționale*, în CL, XIII, 1968, nr. 1, p. 19-32, [= Drașoveanu, *Cuvinte relaționale*]; I. Muțiu, *Probleme ale coordonării*. Teză de doctorat, Timișoara, 1973, *passim*, [= Muțiu, *Probleme*]; V. Șerban, *Teoria*, p. 105-106; Sabina Teiuș, *Există coordonare conclusivă?*, în CL, XXIII, 1977, nr. 2, p. 239-241, [= Teiuș, *Coordonare conclusivă*]; Sabina Teiuș, *Coordonarea în vorbirea populară românească*. București, 1980, p. 84-88, [= Teiuș, *Coordonarea*]; Hodiș, *Apoziția*, p. 128, ș.a

⁵ Identificarea raportului dintre termenii coreferențiali cu raportul de inerentă este, în gramatica românească, o consecință a influenței din lingvistica universală, din cea franceză în special (vezi Ecaterina Alexandrescu, *Cu privire la apozitie și la propoziția apozitivă*, în „Comunicări Științifice”, Iași, 1969, p. 91-120, [= Alexandrescu, *Apoziție*]). Această direcție, însă, nu s-a bucurat de o aderență largă în rîndul specialiștilor. Dintre lucrările care rau în discuție în mod direct această ipoteză reținem Gh. Ivănescu, *Sintaxa limbii române moderne*, curs prelat în anul universitar 1947-1948. Editat de studenta Valeria Oboianu, Iași, 1948 (litografiat): „Orice apozitie este o nouă judecată, exprimată însă pe scurt, prin predicat, căci subiectul este elementul căruia ea îi este subordonată” - p. 108-109, [= Ivănescu, *Sintaxa*]; Iordan, *LRC*, p. 613; Alexandrescu, *Apoziție*, p. 109, 110; pentru detalii și comentarii, vezi Hodiș, *Apoziția*, p. 17-19

⁶ Muțiu, *Construcții incidente*, p. 264-246 și 253-254.

⁷ Viorica Florea, *Cu privire la apozitie*, în LR, XVI, 1967, nr.2, p. 179-189 („raportul dinre apozitie (apozitivă) și determinatul său nu e nici de subordonare, nici de coordonare, e un raport [...] ne gramatical” -j>. 187, s. n., M. T.)

⁸ Drașoveanu, *Cuvinte relaționale*, p. 22; „apozitia nici nu se află în vreun raport gramatical cu acesta [cu antecedentul], ci în nonraport [...]” - s. n., M. T.

⁹ P. Bercea, *Contribuții la cunoașterea raportului apozitiv*, în LR, XI, 1972, nr. 5, p. 449-454 și V. Șerban, *Teoria*, p. 150-153.

¹⁰ GRS, p. 43

¹¹ Iordan-Robu, *LRC*, p. 554, 556

¹² Diaconescu, *Sint.*, p. 289-375.

- pentru distingerea relației apozitive de coordonare pledează mai multe aspecte; din punctul de vedere al conținutului, relația apozitivă se deodebește de cea de coordonare prin aceea că asigură interpretarea din perspective diferite a uneia și aceleiași realități extralingvistice, unitatea apozată „traducînd” pentru interlocutor unitatea-bază; de asemenea, dat fiind faptul că sînt echivalente sub raport referențial, unitatea-bază și unitatea apozată se pot substitui reciproc, fără ca aceasta să afecteze integritatea semantică și sintactică a enunțului (pentru alte argumente în favoarea distingerii coordonării de raportul apozitiv, vezi Merlán, *Sint.*, p. 251-252);

- contradicția identificării raportului apozitiv cu cel de incidență rezultă din conceperea incidenței ca „lipsă a oricărei legături sintactice cu restul comunicării” (p. 241); or, în acest context, definirea apozității drept „construcție incidență legată” (p. 252,

254), adică unitate sintactică ce stabilește un raport sintactic cu restul comunicării în urma căruia primește o funcție sintactică -face discutabilă diferența specifică dintre raportul de incidență și cel de subordonare.

- ❖ Definirea prin negație a tipului de raport (*cf. raport negramatical*) reprezintă numai o etapă a cercetării ce ar trebui să fie urmată de (nu confundată cu) o soluție.
- ❖ Teoretizarea unui raport sintactic deosebit de toate celelalte, (pentru care preferăm sintagma terminologică propusă inițial, *raport apozitiv*) se prevalează de trăsătura semantică distinctivă a acestuia, constînd în coreferențialitatea unităților sintactice între care se stabilește; din punctul nostru de vedere, fără a ignora complexitatea structurilor lingvistice care pot impune, în anumite situații, suplimentarea criteriilor de recunoaștere a raporturilor sintactice existente în limbă, considerăm, totuși, mai avantajoasă opțiunea pentru aplicarea constantă a acelorași criterii de identificare a raporturilor sintactice (importanța unităților sintactice relaționale și existența planurilor sintactice diferite) ori de cite ori faptele de limbă o permit.
- ❖ Acordăm valoare de adevăr premisei logice că „orice raport presupune pierderea, într-o măsură mai mică sau mai mare, a independenței”¹³, astfel încît calificarea raportului apozitiv prin termeni ca „relație de *nondependență*” sau „relație

exterioră, extralingvistică"/„legătură externă, asintagmatică” reprezintă o contradicție conceptuală.

Opinia noastră în legătură cu apozitia, din punctul de vedere al posibilității acesteia de a avea un statut distinct între raporturi și funcții sintactice, valorifică consecvent principiul general de identificare a raporturilor sintactice: importanța unităților relaționate și existența planurilor diferite de comunicare: planul comunicării propriu-zise - planul comentariilor - planul explicației - planul «traduceriWapozitiv (vezi *infra*, raportul de incidență).

Opiniile din studiile de specialitate privitoare la **f u n c ț i a u n i t ă ț i i a p o z a t e** sînt împărțite și în privința raportului generator al funcției, și în privința naturii acesteia. Trecînd peste confuzia - prezentă în unele lucrări - între concepte *Pfe^mnjmcjfgi7«mcrfcfl* și *unitate sintactică^se^poî* distinge trei accepții ale termenului *apoz^e_dm_perspectivă. funcțională^*

1. *subspecie* a unei *juneții sintactice* generate de raportul de subordonare (subspecie de atribut)¹⁴; 2. *funcție sintactică distinctă* generată de:

2. 1. raportul de subordonare (predicat , nume predicativ •, apozitie);
2. 2. raportul apozitiv ¹⁵ ;

3. *funcție semantică*¹⁶ .

în legătură cu opiniile semnalate mai sus, comentariile noastre vor fi făcute diferențiat.

1'. Neconvenabilitatea descrierii apozitiei ca funcție sintactică inclusă în atribut este probată de argumente *semantice* (atributul *califică/atribuie* o însușire regentului pe care-l determină vs. apozitia „*traduce*”/identifică antecedentul printr-un alt «nume») și *formale* (funcția de atribut este selectată *numai de un regent nominal* vs. apozitia este cerută de un *antecedent nominal sau verbal*).

2. a). Admiterea apozitiei ca funcție sintactică de sine stătătoare generată de raportul de subordonare este contradictorie cu teoria limbii privitoare la acesta din urmă: la *raportul de subordonare*, conținutul raportual se particularizează prin faptul că dintre cei doi termeni ai

¹⁴ În gramatica românească, opinia cea mai răspîdită privitoare la funcția unității apozate (preluată din lingvistica universală) situează apozitia între variantele de realizare a atributului deopotrivă la nivelul propoziției („Apoziția este atributul substantival pus în cazul nominativ, indiferent de cazul termenului determinat, sau acordat în caz cu acesta” - *GA*, ed. a H-a, voi. al II-lea, p. 128; „Apoziția pronominală are de obicei valoare de precizare” - *ibidem*, p.135) și la nivelul frazei („în cadrul propoziției atributive se distinge propoziția apozitivă, care corespunde unei apozitii, avînd ca și aceasta o situație aparte față de atributiva propriu-zisă” - *GA*, ed. a IT-a, voi. al II-lea, p. 274; „Propoziția atributivă care exprimă aceeași idee cu cuvîntul, grupul de cuvinte sau propoziția la care se referă se numește propoziție atributivă” - p. 281). Înscrierea apozitiei între variantele de realizare a atributului este caracteristică și perioadei vechi a gramaticii clasice (cf. Măcărescu, *Gramatică*, p. 69; Neagoe, *Sintaxa*, p. 100 ș. a.), și celei noi (vezi *GA*, ambele ediții, precum și gramaticile care îi urmează modelul).

¹⁵

¹⁶ Limitarea

relației, primul (*determinatul*) este considerat ca *unitate morfologică*, nu sintactică. Or *funcția de apozitie* este în dependență nu doar de regenți nominali și verbali-părți de vorbire (= *unități morfologice*), ci și de *unități sintactice*: propoziții, fraze.

2'. b). Pe de altă parte, nici teoretizarea apozitiei ca funcție sintactică generată de raportul apozitiv nu este lipsită de anumite ambiguități și confuzii teoretice și/sau practice, căci afirmarea *distinctibilității apozitiei între toate celelalte funcții sintactice* este însoțită adesea de comentarii *contradictorii* prin care se afirmă *identitatea funcțională a unităților raportului apozitiv*

3'. Interpretarea apozitiei ca funcție exclusiv semantică impune câteva observații:

- calitatea de funcție *sintactică* a apozitiei este recunoscută *practic* chiar atunci când este negată *teoretic* - fapt ce se poate observa din compararea următoarelor părți ale demonstrației în cauză: deși se spune că „unitatea apozată nu are calitatea de funcțională” (Diaconescu, *Sint.*, p. 329), se admite că „*apozitia* [sic!] nominală *se exprimă* printr-un nume” (p. 332, s. n., M. T.), că „propoziția cu *rolul* de apozitie va fi o propoziție apozitivă” (p. 355); în același sens se vorbește despre „substantivul cu *rol* de apozitie” (p. 332, s. n., M. T.), și despre «apozitia simplă» care „*se' exprimă printr-o parte de vorbire*” (ibidem), iar la pagina 355 se afirmă că „*apozitia*, îndeplinind față de unitatea bază o *funcție semantică*” se dovedește „prin această funcție” „o *categorie sintactică* [sic!] cu un mare randament atât în limba scrisă, cât și în limba vorbită”; or, dacă faptul de „a se exprima prin” părți de vorbire este o caracteristică a funcțiilor sintactice - care tocmai în baza acestei trăsături primesc clasificări după criteriul morfologic (subiect substantival/pronominal etc, atribut adjectival/ substantival/pronominal etc.) și dacă conceptul *funcție sintactică* poate fi văzut ca sinonim cu cel de *rol* îndeplinit de unitățile sintactice (cf. Stați, *Noțiunea*; precizăm, de asemenea, că accepția termenului *funcție* nu este menționată de autor aici), urmează că *apozitia este o funcție sintactică*;
- *funcția sintactică* este prin definiție dependentă de concepte ca *unitate sintactică* și *raport sintactic*. Astfel, relativ la *unitățile sintactice* implicate în raportul apozitiv (parte de propoziție, propoziție etc), termenul apozat este descris și ca *unitate semantică*; „Ca orice unitate semantică, apozitia se va caracteriza, în raport cu baza, printr-o sferă semantică și printr-un conținut semantic” (p. 346); altfel spus, statutul de unitate *semantică* a apozitiei *nu exclude* calitatea acesteia de a fi și unitate *sintactică*; cât privește *natura raportului* dintre cei doi termeni (bază - apozitie), aceasta este descrisă ca o *determinare semantică*: „Din punctul de vedere al conținutului *semantic*, apozitia se poate defini ca un *determinant* al bazei” (p. 347, s. n., M. T.); „» [...] apozitionarea de tip apozitiv [...] își justifică existența ca modalitate de *determinare semantică*” (p. 346, s. n., M. T.); „apozitia nu este o funcție, ci o repoziționare

a bazei pe care o *determină* din punct de vedere *semantic*" (p. 316, s. n., M. T.); totuși, admiterea *naturii semantice a determinării* (adică recunoașterea unei relații de determinare numai la nivelul conținutului raportual) *nu anulează* calitatea relației de a fi *sintactică* (determinare sintactică); or teoretizarea raportului apozitiv ca raport *sintactic* (ce relaționează unități *sintactice*) face discutabilă natura exclusiv *semantică* a funcției pe care acesta o generează. Această ipoteză pare a susține mai degrabă autonomia¹⁷ funcționării celor două niveluri ale limbii: semantic și sintactic; dimpotrivă, admitem relația de intercondiționare dintre semantică și sintaxă în sensul că „sintaxa operează cu unități sintactice marcate, în mod necesar, printr-un sens, iar semantica operează cu unități semice a căror semnificație se actualizează numai în context, prin angajarea lor în procese combinatorii de natură sintactică." ; • un alt aspect discutabil relativ la teoretizarea unei funcții exclusiv semantice rezultate din raportul apozitiv este cel referitor la accepția terminologiei întrebuintate, care ar trebui să respecte, în orice discurs științific, cerința de precizie; găsim astfel că, în literatura de specialitate, sintagma terminologică *funcții semantice* trimite la „rolurile semantice pe care participanții la eveniment le primesc, de tipul: agent, pacient, scop, beneficiar, experimentator etc., roluri atribuite nominalilor și echivalentelor acestora de către predicat și distincte de la un predicat la altul în funcție de natura lui inerentă" (*DSL*, s. v. *funcție*, IV); or în lucrările pe care le avem în atenție, pentru sintagma terminologică *funcție semantică* nu se folosește accepția enunțată mai sus (prezentă în teoria cazului și în gramaticile funcționale); dacă operația de clasificare și stabilire a tipologiilor este ulterioară celei de definire a «realității»

investigate, în lucrările discutate, tipurile de funcții semantice sînt identificate fără o definire în prealabil a conceptului, astfel încît funcțiile semantice fundamentale — numite și funcții apozitive - rezultate din conținutul raportului apozitiv se consideră a fi trei: funcția *denominativă*, funcția *descriptivă* și funcția *explicativă* (cf. „Evaluînd [...] conținutul semantic al acesteia [= relației apozitive], se pot identifica trei funcții apozitive fundamentale: *denominativă*, cînd structura apozitivă (bază + apozitie) se poate interpreta prin propoziția **A se numește** (*se cheamă, este*) **B: orașul Craiova** > *orașul se numește Craiova*; *descriptivă*, cînd interpretarea se poate face prin propoziția **A este** **B: România, țara noastră** > *România este țara noastră*; și *explicativă*, cînd interpretarea se poate face prin propoziția **A înseamnă** **B: cucuruz, adică porumb** > *cucuruz înseamnă porumb*" - p. 347); de asemenea, în detalierea descrierii teoretice, se apreciază, cu exemple, că fiecareia dintre aceste trei funcții semantice de bază îi corespunde

„un spectru larg și variat de culori" (p. 347), sintagmă pe care autorul o „traduce" mai departe prin „clase semantice \", „valori\"/, „funcții" (p. 346 sqq.); altfel spus, fiecare funcție semantică fundamentală este clasificabilă în subfuncții semantice specifice, cum ar fi: calificarea, identificarea, definirea, analiza etc. - pentru funcția descriptivă; nume de filiație, de rudenie naturală sau socială, nume de adresare oficială sau familiară, nume de profesii sau de ranguri administrative etc. - pentru funcția denominativă etc; generalizînd, din descrierea detaliată a funcțiilor și a subfuncțiilor semantice/apozitive rezultă că *funcția semantică este echivalentă* cu: o *funcțiile limbii*: funcția denominativă/referențială (p. 329, 347

sqq.), funcția metalingvistică, de traducere a unor elemente de cod neînțelese (p. 347, 355); o *informația semantică/noțională a cuvintelor/părților de vorbire* ce

«concretizează» unitățile sintactice: nume ale numelor entităților
{domnul Georgescu, doctorul Marinescu, continentul Europa etc.
 - v. p. 347-348), caracteristici ale entităților/note ale noțiunilor

(*modul indicativ, vocala ă, secolul douăzeci, razele X* etc. - p. 348).

Trecînd peste neconvenabilitatea evidentă a celei de a doua ipoteze (funcție semantică = informație semantică/noțională), din punctul nostru de vedere, prezența funcțiilor limbii nu exclude realizarea celorlalte tipuri de funcții; totuși, avînd în vedere că pînă în stadiul actual al cercetării nu s-au făcut investigații asupra relațiilor dintre funcțiile limbii și funcțiile semantice (nici în lucrarea de față nu ne propunem acest lucru) și presupunînd, în mod logic, că diferențelor terminologice le corespund și diferențe conceptuale, considerăm neconvingătoare și această ipoteză.

§2. Evaluarea divergentă a apozității sub aspect funcțional (calificarea acesteia sau ca specie a unei funcții sintactice secundare (atribut), sau ca funcție sintactică de sine stătătoare, sau ca funcție semantică) este în legătură cu încercarea - repetată - de a înscrie necontradictoriu interpretarea *faptelor de limbă* în atenție în tiparele oferite de *teoria lingvistică* veche, astfel încît rezultatele acestei întreprinderi relevă mai degrabă subiectivismul punctelor de vedere. Obiectivarea acestora nu este posibilă în afara unor criterii unanim acceptate de interpretare funcțională la care structurile lingvistice în atenție să fie raportate - operație imposibilă, de altfel, căci și în această privință literatura de specialitate este caracterizată de o bogată diversitate (premisele de interpretare nu sînt date apriorice ale analizei). Apreciind ca binevenită și necesară pluralitatea punctelor de vedere în cercetarea științifică, semnalăm, totuși, că, deși literatura de specialitate *opune raportul apozitiv* celui de *incidență* prin *distribuția diferită a unităților*

relaționate: «pe același plan» (la raportul apozitiv) - în *planuri diferite* (la raportul de incidență), argumentele date pentru ideea afuncționalității unității apozate sînt identice cu cele avansate în cazul unităților incidente.

a) lipsa integrării structurale a unităților apozate (vezi *supra*, caracterizarea lor ca unități relaționate asintagmatic, neindependente);

b) particularitatea *naturii raportului apozitiv* de a depăși limitele obișnuite ale sintaxei prin dimensiunea semantică (și stilistică) - de unde și discuțiile privind *natura semantică* a funcțiilor posibile generate de un astfel de raport (vezi *supra*);

c) imposibilitatea descrierii unităților sintactice «situate pe același plan» potrivit dihotomiei *principal - secundar*, ceea ce înseamnă, în opinia unor specialiști, că relația dintre aceste unități este neierarhică.

Lipsa de temei a acestor argumente poate fi urmărită simetric cu demonstrația de la raportul de incidență. Neconvenabilitatea ipotezei că unitățile apozitive sînt neintegrate structural/în afara posibilității de a contracta un raport sintactic/structural cu contextul (*cf.* „raportul sintactic dintre apozitie (apozitivă) și determinatul său [...] e un *raport [...] ne gramatical* - Florea, *Apoziție*, p. 184; „apozitia nici nu se află în vreun raport gramatical cu acesta [= termenul antecedent], ci în *nonraport [...]*” - Drașoveanu, *Cuvinte relaționale*, p. 22) a fost subliniată în repetate rînduri, majoritatea specialiștilor teoretizînd raportul apozitiv ca raport *sintactic/structural*.

Considerînd, de asemenea, neconvingătoare ipoteza ca raportul de incidență să fie un raport exclusiv semantic (pentru argumente, vezi *supra*), aprecierea imposibilității de a descrie unitățile distribuite «pe același plan» după dihotomia *principal - secundar* credem că are la bază prejudecata că „subordonarea constituie unicul mod de ordonare ierarhică”. Așa cum am arătat în cazul raportului de incidență, gramatica «mai nouă» da tip clasic, o dată cu teoretizarea propoziției intermediare explicative din cadrul raportului explicativ aduce ameliorări conceptului de *ierarhie/raport ierarhic*, în sensul că opoziția - după criteriul importanței unităților relaționale este descrisă în termenii *principal - intermediar - secundar*. Asumarea acestei poziții determină implicit reevaluarea descrierii raportului apozitiv ca raport neierarhic, deci negenerator de funcții sintactice. Apelăm și aici la fapte de limbă pentru a ilustra importanța intermediară a unității apozate.

Din punct de vedere **semantic**, *apozitia* prezintă:

importanță asemănătoare cu cea principală, în sensul că unitatea sintactică cu această funcție poate avea calitatea de bază a unei comunicări la fel ca unitățile sintactice principale, aplicarea testului omisiunii nefiind posibilă:

*„J)acă e adevărat că orice «ură de moarte» întâlnește la capătul ei triumful cuiva, atunci la noi poți să obții lesne apoteoza: **în fiecare zi se***

" Diaconescu, *Sint.*, p. 289.

va găsi cineva care sa te urască de moarte pentru ceea ce faci și fiecare zi devine astfel un triumf ia îndemînă."

(G. Lîiceariu, *Ușa interzisă*)

Jdeea de a-l vizita mi-a venit într-o zi, adică într-una din acele zile cînd ai mare poftă să vezi un prieten, și dacă nu ai, e ziua cînd ți-1 faci"

(M. Preda, *Cel mai iubit*, I, p. 147)

*„Am constatat că mătușa puea foarte lesne să-și fie amenințarea: **în orice moment, zece pretendenți cel puțin, toți mai buni ca mine, ar fi fost gata să se prosterneze la picioarele Madeleinei.**”*

(L. Rebreanu, *Ciuleandra*, p. 242)

*„E și ea absolut de părerea mea: **trebuie să te mutăm de-aici, să te scăpăm din ghearele acestui doctor mizerbil.**”*

(L. Rebreanu, *Ciuleandra*, p. 244)

*„[...]cîn aproape spicili erau dizbătuti-aproapi jumătăți τ sî-ntorce fățarii. **Adict** puneu mina pi furci doi, trii o anii ni rapid i și-ntorceu...snopii bătut pînî-n momentu ceala cînd î...o început întorsu-ntîi."*

(Bîrleanu, *Tradiție*, p. 71)

importantă asemănătoare cu cea secundară/subordonată, în sensul că existența apozității este condiționată de existența unui antecedent - fapt susținut de testul comutării cu zero:

*„Există chipuri într-adevăr frumoase care nu exprimă decît atît, **adică ceea ce a făcut natura fizic**, dar un chip frumos prin care să izbucnească dinlăuntru o lumină a unei vieți a gândirii **și** sentimentelor [...], un astfel de chip **și** o astfel de frumusețe **nu** mai văzusem.”*

(M. Eliade, *Nuntă în cer*)

*„Cheia ce mi-ai dat aseară -**Cheia de la poarta verde** ~*

*Am pierdut-o chiar aseară!... Dar ce cheie nu se pierde?” (I. Minulescu. *Romanța cheii*, în **într-un bazar sentimental**, p. 17)*

*„Pentru a înainta în istorie, oamenii au trebuit să se creadă pe cuvînt, **adică să scrie cărți și să le citească.**”*

(G. Liiceanu, *Declarație de iubire*, p. 170)

*„Am mai avut alunei o altă impresie: **ca femeia aceasta nu poate fi singură.**”*

(M. Eliade, *Nuntă în cer*, p. 181)

*„Cotețu sî faci cu...**Arii** voiuri, cu patru voiuri. **Adică...împletit la trit voiuri sau la patru voiuri.**”*

(*TDMB, I*, p. 93-94)

importanță neasemănătoare nici cu cea principală, nici cu cea secundară/subordonată, în sensul că unitatea ce concretizează funcția de apozitie (la diferite nivele) vizează frecvent și comunicarea dintr-un alt plan în întregime, cu posibila focalizare a unui constituent - trăsătură necaracteristică nici importanței mai mari/principale, nici importanței mai mici/secundare:

„Știi cum spunem noi lucrurile: **jumătate în glumă, jumătate în serios.**”

(G. Liiceanu, *Ușa interzisă*, p. 108)

„Je fapt raportul se schimbă: **cuvintele dau forță realității și o fac să existe.**”

(Ibidem, p. 47)

„Spune-i unui bărbat cât e el de inteligent, cât de bine îi vine costumul, cum nu seamănă el cu nimeni altul, și dacă nimerești peste unul care tocmai vrea să se însoare, gata, **nu rezistă**, în timp ce o femeie e mai puțin dispusă să-și piardă capul la astfel de trucuri, chiar dacă sînt sincere?

(M. Preda, *Cel mai iubit*, I, p. 143)

„Ja, **te-aș iubi cum mă iubești și tu,**

înim-ar spune da, cugetul nu.”

(T. Arghezi, *Dragoste tîrzie*, în *Versuri*» p. 281)

„Și făcea două andreii lungi, di lățimea grapii, sî chemau andreii: **două lemni-adica.**”

(TDMBJ, p.181-182)

Din punct de vedere **formal**, unitatea cu funcție de *apozitie* poate avea: - *aspect de principal*, cînd lipsesc mărcile specifice subordonării:

„Mult mai realistă era prietena lui: **avea dreptate, aveau să fie prinși.**”

(M. Preda, *Cel mai iubit*, III, p. 297)

„Era un text de însoțire: **cineva te lua de mîină și îți arăta ceea ce el ajunsese să descopere înaintea ta.**”

(G. Liiceanu, *Ușa îilterzisă*, p. 105)

„[...] *dacă cumva ei au dreptate*’} **Ei - adică ceilalți, mulți și proști, puțini și semidocți, oamenii de cabinet sau de pe stradă, oamenii perfect contemporani cu evenimentele...**”

(M. Eliade, *Fragmentarium*, p. 160)

„*Toți surideau: cunoșteau acea soluție, numai acela n-o cunoștea.*”

(M. Preda, *Cei mai iubit*, III, p. 248)

era o plăcere să descoperi apoi că era realmente vesel și avea un humor modest (care face totdeauna plăcere) și o gândire curgătoare, fără paraziții care apar adesea chiar la oamenii superiori: vulgaritate și libertinaj în vocabular, subînțelesuri triviale, erudiție și anecdote politice de o penibilă lipsă de gust...”

{*Ibidem*, p. 247)

^înza o moaii, acast o săponim bini și-după asta ni duc im cu dînsa la izvoari. Avem izvoar-aici, și-apo o muiem: o moi în apî, o-nșîri la soari...”

(Bîrleanu, *Tradiție*, p. 50)

- *aspect de secundar*, cînd sînt prezente mărcile subordonării: acord, jonctive subordonatoare

„*Cînd i-am devenit apropiat, a apucat-o regretul că s-a procopsit, că, adică s-a pomenit că iubește.*”

(M. Preda, *Cel mai iubit*, III, p. 330)

„*Și acum voi încheia, întorcîndu-mă la obiecția inițială: cum că am venit cu exigențe morale acolo unde în joc era netocmeala legii.*”

(G. Liiceanu, *Declarație de iubire*, p. 126)

„Jar dimineața, când deschid ochii, primul lucru pe care îl aud sînt gamele unei viori.”

(Ibidem, p. 312)

„Cîteva clipe avu toate certitudinile: că trăiește și că e moartă, că a ucis-o și că n-a ucis-o, că nu s-a întîmplat nimic și că s-a sfîrșit tot..”

(L. Rebreanu, Ciuleandra, p. 173)

„Cînd cineva începe să scrie, adică atunci cînd compune un text și devine «autor», lucrul acesta echivalează ca semnificație, pe altă treaptă a vieții, cu deprinderea vorbitului.”¹

(G. Liiceanu, Ușa interzisă[^]. 104)

Trăsăturile semantice și formale mixte (și/nici principal - și/nici secundar) evidențiate mai sus în legătură cu raportul apozitiv conduc la concluzia că unitățile sintactice pe care acestea le relaționează pot fi descrise după criteriul importanței, la fel ca la raportul de incidență și la cel explicativ, ca *principale - intermediare*. Dacă admitem că raporturi ierarhice înseamnă raporturi ai căror termeni sînt disociabili după importanță în *principal - intermediar - secundar*, și dacă admitem că la raportul apozitiv, la fel ca la raportul explicativ și la cel de incidență, cel de-al doilea termen în topica dominantă în topica dominantă obiectivă (unitatea apozată, la fel cu care se poartă și unitățile explicativă și incidență) are importanță intermediară, urmează că *raporturile apozitiv, explicativ și de incidență sînt ierarhice, adică generatoare defuncții sintactice: și anume, funcția de opoziție/'< traducere», funcția de explicație și funcția de comentariu*. Se poate vedea astfel (așa cum arătat și la raportul de incidență) că premisa afunționalității raporturilor sintactice heteroplane (apozitiv. explicativ și de incidență) - „categorie” reprezentată de un singur raport în teoria lingvistică de pînă acum : raportul de incideță - este fundamentată pe un raționament cu bază falsă : *raport generator de funcții sintactice înseamnă raport ierarhic , adică stabilit între termeni principali —secundari; unitățile incidente nu pot fi descrise ierarhic nici ca principale, nici ca secundare; deci raportul de incidență nu este generator defuncții sintactice*.

§3. O altă problemă care prezintă interes în discuția de față - rezultată și din admiterea opoziției ca funcție sintactică - este cea referitoare la **încadrarea tipologică după**

importanță a acestor funcții. Mai exact, dacă raportul sintactic apozitiv - la fel ca celelalte două raporturi heteroplane (explicativ și de incidență) - se particularizează prin *importanța intermediară* a termenului secund, aceasta face *discutabilă încadrarea apozitiei* în categoria *funcțiilor sintactice secundare*. Or o descriere adecvată a «realității» lingvistice nu poate ignora această trăsătură distinctivă. Considerăm, de aceea, utilă aprofundarea acestui aspect (adecvarea calificării apozitiei ca funcție sintactică *secundară*) printr-o comparație punctuală, după mai multe criterii, care să releve apartenența/nonapartenența funcției de *apozitie*, ca și a celor de *explicație* și de *comentariu* la categoria funcțiilor sintactice secundare.

1. După nivelul sintactic la care se «concretizează», distingem, pe de o parte, funcțiile de *apozitie*, de *explicație* și de *comentariu*, care cunosc două posibilități de realizare analogică¹⁸: la *nivelul frazei*, prin propoziții, și la *nivelul textului*, prin fraze, iar pe de altă parte, *funcțiile sintactice secundare* la care realizarea analogică vizează *numai nivelul frazei*:

„In istorie, ipocrizia este productivă: ea ucide.”

(G. Liiceanu, *Declarație de iubire*, p. 163)

„Miliarde și miliarde de oameni vorbesc fără să aibă acces la cuvânt: ei nu aud nici melodia cuvintelor - căci orice limbă vorbită cu adevărat cîntă la propriu - și nu percep nici lucrurile definitive care se pot spune în cuvinte.”

(Idem, *Ușa interzisă*, p. 101)

„Fă-ți datoria pînă-n capăt, bine. Sînt datorii și țelul și povara, Fie ca mîngîi omul, fie că-i aperi țara Și-așteaptă ceasul tău. Că vine!”

(T. Arghezi, *Inscripție de bărbat*, în *Versuri*, p.] 93)

„Tu ești? l-am întrebat. Că mi se pare Să te cunosc dintr-o asemănare.”

(T. Arghezi, *Mi se pare...*, în *Versuri*, p. 157)

Avem în vedere că funcțiile sintactice pot apărea la niveluri sintactice diferite: **tipic** fiind nivelul *propoziției* (unde funcțiile sintactice sînt purtate de părțile de propoziție), ia **analogic** nivelul *frazei* (la care purtătoarele de funcții sintactice sînt propozițiile și substituttele de propoziție) și nivelul *textului* (unde funcțiile sintactice sînt purtate de fraze sau de substituttele de fraze).

„Eram atît de fericit, **murmură el**, atît de tare fericit, încît devenisem umil, să nu sfidez cine ştie ce zeu sau zeiţă geloasă?

(M. Preda, *Cel mai iubit*, III, 294)

„ - Dumitale ți se par visuri goale, pe cînd pentru mine în visurile acestea palpită tot rostul ființei mele, **zise Apostol cu o privire atît de sfredelitoare, încît Klapka se feri ca dinaintea unei sulipe de foc.**”

(L. Rebreanu, *Pădurea spînzuraților*, p. 168)

2. După calitatea termenilor cu care intră în relație, se deosebesc, pe de o parte* *funcțiile semantico-sintactice de apozitie, de explicație și de comentariu* - la care partenerul **de** relație este (și) o unitate sintactică (propoziție, frază), iar, pe de altă parte, *funcțiile sintactice secundare*, în dependență față de unități morfologice (substantiv, pronume, numeral, verb, adverb, adjectiv):

„Am o adevărată vocație să pășesc în viață pe urmele unor perioade anterioare, ca pentru a lua măsura timpului trecut: **trebuie să te întorci întotdeauna într-un loc în care ai mai fost și care a rămas neschimbat pentru a putea să îți masori schimbarea ta.**”

(G. Liiceanu, *Ușa interzisă*, p. 121)

„Je ziua lui, poștește la masă pe confrăți. Și ei primesc să meargă, deși se știu furați: **Căci trebuie. Maestrul stă bine-n lumea mare Și poate-avea nevoie de-o proptă oareșcare.**”

(T. Arghezi, *E avocat. în Versuri*, p. 241)

libertatea, vorba Marelui Inchizitor, este un lux pentru cei aleși și pușini.”

(G. Liiceanu, *Ușa interzisă*, p. 60)

3. După raportul generator al funcției sintactice, se observă, pe de o parte, *raporturile sintactice intenționale: raportul apozitiv, raportul explicativ raportul de incidență*, care își conturează *identitatea specifică* numai pe baza *criteriului semantic*: intenția de comunicare a vorbitorului (intenția de a «traduce»/de a explica/de a comenta), iar pe de altă parte, raportul de subordonare (generator al funcțiilor sintactice secundare) la care *conținutul specific* este marcat printr-o *formă raportuală particularizantă*.

„Cunosc o droaie de oameni care nu ar fi putut, nu pot și nu vor putea în veci - prin liberă alegere - să practice falaqa (tortura prin bătaie la tălpi) [...]”

(G. Liiceanu, *Op. Cit*, p. 116)

„- Spuneai că de abia ai plecat? Că tocmai ai ocolit Dîmbovicioara, ca să nu-1 întâlnești pe colonel.”

(C. Petrescu, *Ultima noapte*, p. 182)

„într-adevăr era cam dezolant să vezi cum o fata a cărei frumusețe era un mister, cum spune Dostoievski, să aibă un cap total lipsit de mistere, iar mintea coală albă de hîrtie, pe care nu se înscria nimic.”

(M. Preda, *Cel mai iubit*, I, p. 57)

4. După felul/modalitatea de ocurență în plan incident, se disting, pe de o parte, funcțiile de *apozitie* și de *explicație* care pot coexista cu funcția de *comentariu* ca funcții ale unității sintactice superioare din plan incident (se poate vorbi deci de un cumul de funcții semantico-sintactice în acest caz, iar pe de altă parte, *funcțiile sintactice secundare*, care pot fi purtate numai de unitățile sintactice inferioare din planul incident.

yjteplicile prietenului meu (căci ne împrieteniserăm, mă însoțea zilnic pînă acasă, mergînd împreună pe jos, el povestind și eu ascultînd) în convingerea lui erau zdrobitoare, cînd în realitate erau puerile, sau în orice caz expresia unei gîndiri sensibile.”

(M. Preda, *Cel mai iubit*, I, p. 84)

„într-o zi îmi spuse cu un aer preocupat că a reușit să obțină un pașaport, să plece în Italia, unde au chemat-o niște rude. (Rudele, adică, au reușit să obțină acel pașaport.)"

(Ibidem)

5. Din punctul de vedere al funcțiilor limbii prevalente în realizarea funcțiilor sintactice, distingem, pe de o parte, funcțiile semantico-sintactice de *apozitie*, de *explicație* și de *comentariu* - manifestări mai ales ale *funcției metalingvistice* la nivel sintactic. Ca funcție a limbii, funcția metalingvistică este focalizată pe *limba însăși* prin glosarea/explicarea/comentarea elementelor de cod neînțelese. Ca funcții semantico-sintactice, funcțiile de *apozitie*, *explicație* și de *comentariu*, sînt focalizate pe *comunicarea însăși/actul de încodare lingvistică*, prin glosarea/explicarea/comentarea intenției de comunicare ce a stat la baza încodării mesajului - ceea ce înseamnă că funcțiile semantico-sintactice de *apozitie*, de *explicație* și de *comentariu* acționează ca niște moderatori ai receptării actului ilocuționar. Pe de altă parte, funcțiile sintactice secundare nu pot fi văzute ca manifestare prevalentă a uneia sau alteia dintre funcțiile limbii, acestea interferînd variabil, în funcție de context.

Notă. Enumerarea punctelor comune între *apozitie*, *explicație* și *comentariu* nu trebuie și nu poate să conducă la identificarea lor, căci între aceste funcții sintactice există și deosebiri necesare în conturarea identității specifice a fiecăreia. Dintre trăsăturile semantice și formale distinctive reținem: **a)** semantismul caracterizam: «traducerea», *explicația*, *comentariul*; **b)** prezența obligatorie a jonctivelor la raportul generator al funcției de *explicație*: jonctivele mixte *căci*, *că*, *fiindcă* etc, omonime cu cele subordonatoare cauzale vs. prezența facultativă/atipică și irelevantă din punct de vedere relațional a conectivelor de tip coordonator și subordonator la raportul explicativ și la cel de incidență; **c)** raportul explicativ este prin concepție consecința anacolutului generalizat constînd în sărirea peste o parte a comunicării vs. la raporturile apozitiv și de incidență, anacolutul de acest tip se poate produce, dar nu interesează la geneza acestor raporturi etc. Urmarea logică a celor arătate mai sus este că *funcțiile semantico-sintactice* de *apozitie*, de *explicație* și de *comentariu* se opun atît funcțiilor sintactice principale,

cît și funcțiilor sintactice secundare ca o categorie aparte de funcții, și anume, **categoria funcțiilor semantico-sintactice intermediare.**

Subliniem aici că termenul *intermediar*, desemnînd **importanța intermediară** a funcțiilor semantico-sintactice (*apozitie, explicație, comentariu*) **în actul comunicativ** are justificare **și din punct de vedere gramatical, și din punct de vedere semantic: prezența/absența mărcilor subordonatoare**, ca și **calitatea de bază/masă înstructurarea comunicării** sînt caracteristici specifice tuturor¹⁹ acestor funcții. De asemenea, **testul omisiunii nu poate infirma importanța intermediară a funcțiilor semantico-sintactice în favoarea importanței secundare decît printr-o aplicare neadecvată, adică printr-o aplicare la contextul comunicativ care să nu aibă în vedere coordonatele actului comunicativ.** Avem în vedere, spunînd aceasta, mai ales **axa subiectivă** a vorbirii umane, care este reprezentată de doi poli: **emitătorul/locutorul** (= încodator al mesajului) și **receptorul/interlocutorul** (= decodator al mesajului care trebuie să țină cont, în operația de decodare, de intenția de comunicare a vorbitorului).

În procesul de comunicare, **receptorul/interlocutorul** are nevoie uneori de o suplimentare a informației semantice: «traduceri»/explicații/comentarii referitoare la circumstanțe, actanți etc, care să-i faciliteze receptarea adecvată a mesajului transmis de emițător/interlocutor. De aceea, *în momentul încodării unui mesaj, locutorul este preocupat nu doar de enunțarea informației semantice, ci și de receptarea adecvată a ei.* Practic, aceasta înseamnă că vorbitorul este preocupat de alegerea „într-un timp operativ” (cf. Guillaume, *Langage, apud* Frîncu, *Curente*, p.123 sqq.) a semnelor lingvistice care pot trimite în măsura convenabili talii maxime la «realitatea» avută în vedere. Dinamica acestor procese mentale, de selecție a elementelor de cod, ar putea fi descrisă astfel: *în timpul încodării sau după încodarea mesajului, vorbitorul se poate gândi că interlocutorul nu cunoaște unul sau mai mulți termeni din codul utilizat sau poate decoda ambiguu mesajul, într-un mod diferit de intenția sa de comunicare; acest lucru îl determină pe vorbitor să «traducă» prin apozitie sau să explice/să comenteze prin funcțiile sintactice omonime termenul considerat necunoscut/informația insuficient decodabilă.* «Traducerea»/explicația/comentariul se va face astfel prin elemente de cod considerate a fi cunoscute de către interlocutor. Distribuția polară (înspre *enunțare* și *receptare*) a atenției vorbitorului se concretizează la nivel sintactic prin selecția funcțiilor sintactice: *funcțiile sintactice principale și secundare* sînt expresie a preocupării prioritare a

Singura excepție de la situația enunțată este reprezentată de funcția corespunzătoare planului explicativ/justificativ, la care omonimia dintre conjuncțiile mixte/intermediare și cele subordonatoare cauzale {cf. *Dimitriu, Tratat*, II, p. 1206-1207) blochează aspectul de principal al planului sintactic în atenție, fără. Însă, a-i conferi acestuia statut de secundar.

vorbitorului pentru *actul de enunțare* a informației semantice, iar *funcțiile sintactice intermediare* reprezintă expresia preocupării *prioritare* a vorbitorului pentru calitatea actului de *receptare*.

Nota. Sublinierea prin *prioritar* are în vedere faptul că selecția semnelor lingvistice din perspectiva celor două operații (enunțare - receptare) este implicită, chiar dacă nu întotdeauna reușită/nu are întotdeauna efectele scontate: actul enunțării presupune o coerență a îmbinării elementelor de cod care se justifică tocmai prin preocuparea vorbitorului de a asigura interlocutorului condițiile unei receptări adecvate în conformitate cu intenția sa de comunicare. Aceasta înseamnă că preocuparea pentru actul de enunțare și de receptare *nu* este *exclusivă* în condiții normale de dialog, dar poate fi *dominantă*. În ordinea celor arătate mai sus, vom spune, deci, că funcțiile sintactice existente în limbă permit o clasificare după importanță în trei tipuri, așa cum arătăm mai jos.

1. **Funcțiile sintactice principale** (*subiectul, predicatul*) sînt funcții caracterizate prin importanța cea mai mare, adică existența lor condiționează existența actului comunicativ și din perspectiva enunțării, și din perspectiva receptării; existența lor este deci *obligatorie/necesară*; testul comutării cu zero nu este posibil.
2. **Funcțiile sintactice secundare** (*atributul, complementul, circumstanțialul, atributul complement/circumstanțial*) sînt funcții caracterizate prin importanța cea mai mică, în sensul că existența lor nu condiționează, principial, existența comunicării nici din perspectiva enunțării, nici din perspectiva receptării; existența lor este, așadar, principial *facultativă*; testul comutării cu zero este aplicabil cu unele restricții.
3. **Funcțiile semantico-sintactice intermediare** (*apozitia, explicația, comentariul*) sînt funcții care au caracteristici și de *secundar/subordonat* - și anume, *din perspectiva enunțării/a interlocutorului* pentru care exprimarea «traducerii»/explicației/comentariului este *facultativă*, el cîșcînd, în calitate de emițător, datele informației pe care urmează să o transmită (testul comutării cu zero este întotdeauna posibil din acest punct de vedere) -, și de *principal* - și anume, *din perspectiva enunțării/a interlocutorului* pentru care exprimarea

«traducerii»/explicației/comentariu)ui este *obligatorie/necesară*, existența acestora condiționînd decodarea adecvată a mesajului, deci reușita actului comunicativ (testul omisiunii nu se poate aplica niciodată din acest punct de vedere).

Bibliografie selectivă

Alexandrescu, Ecaterina, Aristotel,

Avram, Mioara,

[= Avram, *Despre*],

Avram, Mioara,

[= Avram, *Gram.*], **Bally, Ch.,**

Benveniste, E.,

Bercea, P.,

Berceanu, B. B.,

Chafe, W. L.,

Chevalier, Jean-Claude,

Blanche-Benveniste, Claire,

Arrive, Michel, Peytard, Jean,

Cu privire la apozitie și la propozitia apozitivă, în „Comunicări Științifice” Iași, 1969, p. 91-120
Organon, vol. I, *Categoriile. Despre interpretare.*

Analitica primară, Ediție de Mircea Florian, Editura IRI, București, 1997, Iași, 1969 *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție*, în SG, I, 1956, p. 141-164

Gramatica pentru toți, București, Editura Humanitas, București, 1997

Linguistique générale et linguistique française, ed. Ili, Berne, 1950

Problèmes de linguistique générale, Editions Gallimard, 1966

Contribuții la cunoașterea raportului apozitiv, în LR, XI, 1972, nr. 5, p. 449-454

Sistemul gramatical al limbii române, București, 1971

Meaning and the structure of language, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1970

Grammaire Larousse du français contemporain, Librairie Larousse, Paris, 1964

Chomsky, Noam,

[= Chomsky, *Aspects*], **Chomsky, Noam,** [=

Chomsky, *Syntactic*], **Cipariu, Timotei,**

[= Cipariu, *Sint.*] Cipariu,

Opere],

Constantinescu -Oobri dor, Gheorghe,

- [= Constantinescu, *Dicționar*],
Coșeriu, Eugen,
 [= Coșeriu, *Lingvistică*],
Coșeriu, Eugen,
 [= Coșeriu, *Prelegeri*],
Coșeriu, Eugen,
 [= Coșeriu, *Sincronie*],

Coteanu, Ion,
 [= Coteanu, *fn legătură*
cu], p(**Diaconescu, Ion**,
 [= Diaconescu, *Probi*], g{
Diaconescu, Ion,
 [Diaconescu, *Sint.*],
Diaconovici-Loga, Constantin,
 [= Diaconovici-Loga, *Gramatica*],

 [=DLFI
Aspects of the Theory of Syntax, Cambridge,
 Massachusetts, 1965
Syntactic Structures, The Hague, 1956

Gramateca limbii române, partea II, București, *Sintetica*, 1877 și *Opere*, vol. al II-lea,
 ediție îngrijită de Carmen-Gabriel a Pamfil, Editura Academiei Române, București, 1987-1992
Dicționar de termeni lingvistici, Teora, București, 1998

Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică, «Știința», Chișinău, 1994
 „Limbajul poetic”, în volumul *Prelegeri și conferințe*. Iași, Editura Academiei. 1994
Sincronie. diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice, Editura Enciclopedică, București, 1997
In legătură cu subordonatele explicative, în LR, IX, nr. 1, 1960, p. 27-33
Probleme de sintaxă a limbii române actuale, Editura Științifică și Enciclopedică. București, 1989
Sintaxa limbii române, Editura Enciclopedică, București, 1995
Gramatica românească (Buda, 1822), ediție îngrijită de Olimpia Șerban și Eugen Dorcescu, Editura Facla, Timișoara, 1973
Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française, par Paul Robert, Société du Nouveau Littre, 1969

 [=DSL], c*(**Dimitriu, C**,
 [= Dimitriu, *Compendiu*], **Dimitriu, C**, [= Dimitriu, *GEM*], P(**Dimitriu, C**,
 [= Dimitriu, *GES*],
Dimitriu, C,
 [Dimitriu, *Observ. rap.*],
Dimitriu, C,

- [= Dimitriu, *Trat.*, I], *Observații în legătură cu raporturile sintactice*, în AUI, XX, 1974, p. 9-22
- Dimitriu, C.**, *Tratat de gramatică a limbii române (I) Morfologia*, Institutul European, Iași, 1999
- [= Dimitriu, *Trat.*, II], *Tratat de gramatică a limbii române (II) Sintaxa*, Institutul European, Iași, 2002
- Dragomirescu, Gh. N.**, *Structura gramaticală și stilistică a coordonatei cauzale*, LL, IV, 1960, p. 39-63
- Drașoveanu, D. D.**, [= Drașoveanu, *Cuvinte relaționale*], *Observații asupra cuvintelor relaționale*, în CL, XIII, 1968, nr. 1, p. 19-32
- [= Drașoveanu, *Sintagma*], *Sintagma „verb + adjectiv” - o certitudine?*, CL, XVIII, 1973, nr. 2, p. 256-277
- Drașoveanu, D. D.**, [= Drașoveanu, *Despre nat.*], *Natura raportului dintre subiect și predicat*, CL, III, 1958
- Drăganu, N.**, [= Drăganu, *Elemente*], *Elemente de sintaxă a limbii române*, Imprimeria Națională, București, 1945
- Ducrot, Oswald, Jean-Marie Schaeffer**, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, București, 1996
- [= Ducrot-Schaeffer, *Noul*], *The Case for Case*, în *Universals in Linguistic Theory*, New York. 1968
- Fillmore, Ch.**, [= Fillmore, *Case*], **Florea, Viorica**,
- Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, București, 2001
- Compendiu de gramatică românească modernă clasică*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2004
- Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Editura Junimea, Iași, 1979
- Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Editura Junimea, Iași, 1982
- Frâncu, Constantin**, [= Frâncu, *Curentele*],
- Frâncu, Constantin**, [= Frâncu, *Evoluția*], **Gabrea, Măria**,

- Cu privire la apozitie*, LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 179-189
- Gherasim, Paula**,
[- Gherasim, *Semiotica*],
[= GA, ed. I, voi I],
Q\ [= GA, ed. a II-a, voi. al II-lea], Graur, AL,
- Curentele și tendințele în lingvistica secolului nostru*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Casa Editorială Demiurg, Iași, 1999
- Evoluția reflecțiilor privind limbajul din antichitate până la Kant*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 1998
- Construcții incidente. Aspecte morfologico-sintactice și stilistice*, LR, XIV, 1965, nr. 5, p. 533-544
- Semiotica modalităților*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 1997
- Gramatica limbii române* publicată sub auspiciile Academiei, București, 1954
- Guțu Romalo, Valeria**,
[=Guțu Romalo, *Despre clas.*], **Guțu Romalo, Valeria**,
- Gramatica limbii române* publicată sub auspiciile Academiei, București, 1963
- Părțile principale de propoziție*, în LL, VI, 1962, p. 47-52
- Despre clasificarea părților secundare de propoziție*, în LR, XII, 1963, nr. 1, p. 25-35
- Guțu Romalo, Valeria**,
[=
- Morfologia structurală a limbii române*, București, 1968
- Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973
- Hazy, Șt.**,
[= Hazy, *Predicativitatea*],
- Predicativitatea: determinare contextuală analitică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997
- Hegel, G. W. F.**,
- Enciclopedia științelor filosofice. Parte I. Logica*, Editura Academiei, București, 1962
- Essais linguistiques*, Les Editions de Minuit, Paris, 1971
- Hjelmslev, Louis**,
[=Hjelmslev, *Essais*],
- Stați, Sorin**,

- [= Stați, *Noțiunea*], **Stați, Sorin**, [= Stați, *Sintagma*], **Stați, Sorin**, [=Stați, *TMS*], **Șerban, Vasile**, [Șerban, *ȘSC*], **Șerban, Vasile**, [= Șerban, Teoria],
- Tamba Dănilă, El una**, [= Tamba Dănilă, *Vechi și nou*],
- Tavaneț, P. V.**, **Teiuș, Sabina**, [= Teiuș, *Coordonarea*], **Teiuș, Sabina**, [Teiuș, *Coordonare conclusivă*],
- Teodorescu, Ecaterina**, [= Teodorescu, *Prop.*],
- Tesniere, L.**, [= Tesniere, *Elements*],
- Tiktin, H.**, [= Tiktin, *Gram.*],
- Timofte, Monica**,
- Noțiunea de "funcție" în gramatică*, în LL, XIV, 1967, p. 127-134
- Sintagma și sistemul sintactic al limbii române*, în SCL, VIII, 1957, nr. 4, p. 431-452 *Teorie și metodă în sintaxa*, Editura Academiei, București, 1967
- Sintaxa limbii române. Curs practic*, București, 1970
- Teoria și topica propoziției în româna contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974
- Vechi și nou în sintaxa limbii române*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2004 *Judecata și felurile ei*, București, 1955 *Coordonarea în vorbirea populară românească*, București, 1980
- Există coordonare conclusivă?*, în CL, XXIII, 1977, nr. 2, p. 239-241
- Propoziția subiectivă*, Editura Științifică, București, 1972
- Elements de syntaxe structurale*, Klincksieck, Paris, 1959
- Gramatica română pentru învățământul secundar, Sintaxa*, Iași, 1892, 1895 și ediția a II-a, București, 1945
- Funcții sintactice moderatoare*, în „Cercetări actuale în domeniul limbilor și literaturilor moderne”, Lucrările Simpozionului Național, Ediția a V-a, Iași, 2005, p. 244-247
- Timofte, Monica**,

- Timofte, Monica,** *Observații în legătura cu raportul sintactic mixt, în Analele Universității „Ștefan cel mare” Suceava, secția Filologie, A., Lingvistică, Tomul VIII, 2000-2002, p. 207-218*
- Trandafir, Gh.,** *Raporturi sintactice intenționale, în Analele Universității „Ștefan cel Mare” Suceava, Secția Filologie, A., Lingvistică, Tomul IX, 2003. p. 99-102*
- Trandafir, Gh.,** *Relațiile sintactice în cadrul frazei, în LR, XXIII, 1974, nr. 5, p. 385-391*
- [= Trandafir, Relațiile],** *Gramatica transformațională a limbii române, București, 1969*
- Vasiliu, Emanuel, Golopenția** *Précis de syntaxe du française contemporaine, Editions Francke, Beme, 1973*
- Eretescu, Sanda,** *Funcțiile sintactice ale numelor la cele cinci cazuri, în "Limba română", Chișinău, Anul III, 1993, nr. 3,*
- Wartburg, von Walther,** *Părțile de propoziție, în CL, XXIII, 1978, nr.1, p. 103-110*
- Zumthor, Paul,** *Realizarea suficientă și realizarea insuficientă a funcțiilor sintactice, în LR, XLI, 1992, nr. 1-2, p. 109-111,*
- Zugun, P.,**